

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 96. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1812_189-txt-shoot-idm3476.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

De italienske Stæder, hvor Lysten til udvortes mandelige Gerninger efterhaanden forvandlede sig til en Higen efter at udrette store aandelige Bedrifter, vare af Forsynet udsete til at være Videnskabernes Planteskoler i Vesten. Poesien oplod den aandelige Verden og lokkede med sine søde Toner Menneskene derind; og nu adspredte de sig der paa mange Veie, men *Kundskab* var hvad de Alle søgde. Digteren Petrark var tilligemed sin Landsmand Boccac en af de Første, som med Iver anbefalede Læsningen af de Gamles Skrifter og Indsigt i det græske Sprog; og saavel dette som andre Kundskaber hindredes fra at uddø igen ved de Samfund af lærde Mænd, som fra det 12te Aarhundrede af, under Navn af Universiteter oprettedes rundt i Europa. Nu var det saa langt fra at Tyrkernes Fremgang og Konstantinopels Fald skadede Videnskaberne, at de meget mere vandt derved; thi mange lærde Græker flygtede nu til Italien, medbragte dybere Indsigt i Sproget og Bekendtskab til Platons Skrifter, og fandt især hos de mediceiske Fyrster i Florents ønskeligt Ophold og Hæder. Dog, medens Jordlivet gjordes behageligere, og, naar Troen havde været tilstæde, tillige aandeligere ved Kunst, Poesi og Videnskab, var Mængden nedsunken i dyb Vankundighed og i Sjæls og Legems Trældom, og i alle Stænder tog Ryggeløshed og Synd daglig mere Overhaand. Dersom Paverne stedse vilde brugt deres store Magt til at beskytte Folkene mod uretfærdige, voldsomme Herrer, og af Geistligheden dannet et Samfund, der med lys Indsigt i Religionen forbandt ubesmiltet Vandel, da havde Pavemagten kunnet blive ved at være velgørende for det kristne Europa, men saaledes var det ikke. Det var at vente at kun faa Mennesker ville have Lyst, og end færre Størke til at modstaa de stærke Fristelser, den havde at bestride, som i Kristi Navn kunde befale over alle Kristne. Vi finde da ogsaa at hardtad alle Paver, især fra Midten af det 13de Aarhundrede, tænkte mest paa at skaffe sig verdslig Magt og Glands, uden at bryde sig stort om Kristendommen. At tvivle om deres Ufeilbarhed og Fuldmagt af Kristus til at raade over hans Menighed ansaaes for et ligesaa stort Kætteri som at fornægte Gud og Frelseren selv. Det maatte, foruden mange Andre, Valdenserne fornemme. Disse som boede i det sydlige og sydvestlige Frankrig, vilde ikke antage nogen anden Rettesnor for deres Tro og Vandel end de hellige Skrifter og talde haarde Ord om de hovmodige Paver og de ryggesløse Geistlige. De vare altsaa i Grunden rette Kristne, enddog de i visse Dele fore vild, men til Tidens Skændsel blev der prædiket Korstog mod dem som mod Vantro, og ved 98 Sværd og Baal bleve de i den første Halvdel af det 13de Aarhundrede hardtad ganske udryddede. Heri, som i Alt hvad Paverne foretog sig til deres Magts Stadfæstelse og Udvidelse, bleve de meget hjulpne af tvende Munkeordner, som stiftedes i Aarhundredets Begyndelse og hvis Medlemmer efter Stifterne kaldtes Domicanere og Fransiskanere. Hvad som er sagt om Munkeordner i det forrige Tidsrum, at de alle i Begyndelsen vare gavnlige men vanartede siden, gælder ogsaa om disse, som vare meget forskellige fra alle foregaaende; thi istedenfor de gamle Munke indelukde sig i deres Kloostere, skulde disse vandre omkring, tigge deres Føde og prædike for menig Mand. Dette var en stor Velgerning paa en Tid, da det blev læg Mand forbudt at læse Bibe len og kun vilde hjulpet lidt at tillade det, da Faa havde Raad til at købe en Afskrift og endnu Færre kunde læse, end sige forstaa den. Var end disse Munkes Kristendom ingenlunde reen, straffede de dog den herskende Synd og Ugudelighed og opmuntrede til Gudsfrygt, Gavmildhed, Tarvelighed og Afhold, og at dette ingenlunde var forgæves, derom vidner den hardtad utrolige Indgang enkelte Prædikener fandt hos hele Tusinder ad Gangen. Man saae saaledes en heel Stads Kvinder efter en saadan Prædiken at aflægge deres Smykker, og Borgerne kaare Munken til Stadens Overhoved. Dog dette og Mere kunde vel redde Kristendommen fra Døden, men ingenlunde helbrede den, det 99formaaede kun Guds rene Ord, og det glemtes daglig mere, ligesom det stedse blev Paverne mere om at gøre at dølgge det, da deres Bud, Lærdom og Levnet daglig blev mere stridende mod Kristi Lære. Det var dem derfor et Tordenslag, da de hørde, at en veltalende Præst og Professor i Prag, Johan Hus, med stort Bifald anpriste den hellige Skrifts Læsning og sammenlignede Geistlighedens hellige og aandelige Kald med dens verdslige og ryggesløse Liv. Mange Ting stødte i det 15tende Aarhundredes Begyndelse sammen, som syndes at spaae Pavemagten Undergang og Kristendommen nyt Liv. Da Philip den Smukke overtalte Paven til at boe i Avignon, og den saakaldte hellige Stol siden stedse beklædtes af Franskmand, vare Paverne i mange Dele kun et Værktøj i de franske Kongers Haand, og da disses Villie dog umulig kunde ansees for at være Kristi, maatte Troen paa Pavens Ufeilbarhed rystes i sin Grundvold. Den Forargelse dette foraarsagede, og Roms Utilfredshed over andengang at have mistet sin Hæder som Verdens Hovedstad, gjorde at Pavernes Magt og Anseelse endnu fik et større Skaar, thi nu blev der to og tilsidst tre Paver paa eengang. At de ikke alle kunde være Kristi Statholdere var aabenbart selv for Almuen, og da de bandsatte hinanden, maatte Bandstraalen derved tabe det Meste af sin Kraft. Adskillige lærde Mænd, især det Parisiske Universitets oplyste og gudfrygtige Kantsler Ger100son anfægtede offentlig Pavens Ufeilbarhed og paastod at han stod under de kristne Læreres Forsamling eller som det kaldtes Concilium. Baade for at ende den forargelige Strid mellem tre Paver, for at raade Bod paa Kirkens almindelig tilstaaede Fordærvelse og for at undersøge Husses Lærdom, blev et saadant Concilium sammenkaldt i Kostnits af en *verdslig* Herre, den tydske Keiser Sigismund. Sjelden skuffedes store og rimelige Forventninger saa aldeles som her: Hus indstævnedes under sikkert Leide, men kastedes troløs paa Baal,*1414. ikke en eneste Vildfarelse blev forkastet, ikke en eneste Beslutning taget til Geistlighedens Forbedring, og den eneste Uskik, som rettedes, var at de tre Paver afsattes og en ny valgtes. Her blev det da aabenbart, at ingen Forbedring kunde ventes fra Oven her paa Jorden, hverken fra Fyrster, Bisper eller Lærde. Det var Fyrsterne nok, naar Paverne ei kunde hindre dem fra at føre Krig og udsue deres Lande efter Behag, om deres Undersaatters aandelige og evige Vel bekymrede de sig ligesaa lidt, som om deres eget, og det var som om de følte, at bleve Folkene kristelige i Tro og Levnet vilde de nødes til at være eller dog synes det Samme. Langt lysteligere var det, i alle Dele at følge sine Begæringer, og naar Dødsstunden kom, iføre sig Munkekappen som et Saligheds Pant. Bisperne indsaae godt, at deres Magt, Anseelse og magelige Dage ene beroede paa at Mængden blev i Vankundighed og troede, at de havde Him101merigs Nøgler, jo højere

Fordærvelsen steg desto dyrere betalde de overtroiske, ængstede Sjæle den Syndsforladelse og Salighed de bøde fal. Lærdom havde endnu mest hiemme i Frankrig og Italien, hvor Ugudelighed og Synd havde sin Trone. De vantro Lærde belo i deres Hierte ei allene Pavernes og Munkenes Opspind men Kristendommen selv, og det kunde aldrig falde dem ind at vove Noget i Strid mod de erkjendte Vildfarelser, aldenstund Paverne tillode dem at nedrive Kristendommens helligste Sandheder under det Paaskud, at de havde en Mening som Kirkens troende Børn, men en anden som Grublere og Filosofer. Fra en enkelt gudfrygtig og redelig Mand, som Hus, maatte da Forbedringen begynde, men hans Død varslede; hans Tilhængeres Talrighed og Mod lærde, hvad menig Mand formaade naar de fik Øiet opladt, men deres vilde Færd og deres Blindhed for mange af de vigtigste Vildfarelser visde, hvor fornøden Bibelens almindelige Læsning var, naar den gode Sag skulde vinde ret Fremgang. Her stod menneskelig Klogskab stille, og hver gudfrygtig Mand maatte indse, at skulde Lyset igien komme til at skinne klart, maatte det paa dobbelt Maade komme herovenfra, fra Lysets Fader. Nu, mod Slutningen af det 15tende Aarhundrede da Hylterne i Italiens Bogsale vare fyldte med græske og latinske Haandskrifter, da Man begyndte at lære Ebraisk og da Lærdommen begyndte at fløtte til det *nordlige* 102Tydskland, da fremstod Bogtrykkerkonsten, hemmelig i sit Udspring som alt det Herlige Jordan saae, ringeagtet, som det i sin Barndom, men i sin Ungdom Lysets ubetvingelige Kæmpe.